

Προβληματισμοί για την αναβίωση του θεσμού των διακονισσών

Δήμητρα Α. Κούκουρα

1. Πανορθόδοξη αποδοχή. Απουσία πρωτοβουλιών

Στο Διορθόδοξο Θεολογικό Συνέδριο της Ρόδου το έτος 1988,¹ στην προβληματική του οποίου κινείται και η παρούσα πρωτοβουλία, η αναβίωση του θεσμού των διακονισσών καταγράφηκε στα πορίσματα ως μία δυνατότητα, την οποία αποδέχτηκαν και ενθάρρυναν χωρίς αντιρρήσεις οι παριστάμενοι εκπρόσωποι των ορθοδόξων εκκλησιών.

Η πρωτοποριακή έρευνα² του τιμώμενου πολιού καθηγητή Ευάγγελου Θεοδώρου, βασισμένη στις μαρτυρίες των πηγών, αποδεικνύει ότι κατά τον 4^ο αι και εξής οι διακόνισσες των αποστολικών χρόνων χειροτονούνται όπως και οι διάκονοι. Μία γυναίκα με συγκεκριμένες προϋποθέσεις ηλικίας και ενάρετου βίου προχειριζόταν στον βαθμό του διακόνου με το ίδιο τυπικό όπως και ο διάκονος εντός του ιερού. Στις λειτουργικές και κανονικές πηγές η ένταξή της στη χορεία των διακόνων της εκκλησίας ονομάζεται χειροτονία ή χειροθεσία. Η διακόνισσα είχε επικουρικό ρόλο στην τέλεση του μυστηρίου του βαπτίσματος με τη χρήση του ελαίου και του χρίσματος στο σώμα των γυναικών, μετέδιδε κατ' οίκον τη θεία κοινωνία στις ασθενείς γυναίκες και στο τέλος της ζωής τους τις σαβάνωνε. Επίσης με εντολή του επισκόπου ανελάμβανε κατηχητικό, διδακτικό και φιλανθρωπικό έργο με αποδέκτες τις γυναίκες. Στην τέλεση της θείας ευχαριστίας οι διακόνισσες παρέμεναν εντός του ιερού, πλησίον του διακόνου.

Ωστόσο, από το έτος 1988 που έγινε πανορθοδόξως αποδεκτή αυτή η δυνατότητα, στο πλαίσιο της μέγιστης αξιοποίησης των γυναικείων χαρισμάτων στη ζωή της εκκλησίας, μέχρι σήμερα δεν εκδηλώθηκαν ανάλογες εκκλησιαστικές πρωτοβουλίες.

Το γεγονός αυτό οδηγεί στην εύλογη απορία:

Είναι όντως επιτακτική η ανάγκη για την αναβίωση αυτού του θεσμού με τη μορφή που άκμασε στο παρελθόν; Διότι, ό,τι είναι αναγκαίο για την εκκλησία είτε δημιουργείται είτε αναβιώνει αυτούσιο, εάν έχει υποπέσει σε αδράνεια είτε αναπροσαρμόζεται κατά τις απαιτήσεις της κάθε εποχής.³

2. Η τάξη των διακονισσών και οι ρόλοι τους

Τον 4^ο αιώνα, όταν οι συστηματικές διώξεις κατά των Χριστιανών κατέπαυσαν και η εκκλησία επιδόθηκε ελεύθερα στο έργο του ευαγγελισμού των εθνών, από τις τάξεις των γυναικών χηρών, παρθένων και διακόνων, που αναφέρονται ήδη από τους αποστολικούς χρόνους, δραστηριοποιήθηκε περισσότερο η τάξη των διακονισσών. Οι ρόλοι τους σχετίζονται με την κατήχηση των γυναικών, την είσοδό τους στην εκκλησία δια του βαπτίσματος, τη συμμετοχή τους στη λατρευτική ζωή και την

¹ Η θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ περὶ τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν (Ρόδος, 30 Οκτωβρίου – 7 Νοεμβρίου 1988), Επιμέλεια εκδόσεως, Αρχμ. Γενναδίου Λυμούρη, ΤΕΡΠΙΟΣ, Κατερίνη 1994.

² Ευαγγέλου Θεοδώρου, *Ηρωίδες της Χριστιανικής Αγάπης: Αι Διακόνισσαι δια των αιώνων*, Αθήνα, 1949, και *Η Χειροτονία των Διακονισσών* διδακτορική διατριβή, 1954, Περισσότερα στο: www.amen.gr/article20588#sthash.0YfdtSla.dpuf (προσπέλαση Ιαν 2015).

³ Alkiviadis C. Calivas, *Church, Clergy, Laity, and the Spiritual Life* (Holy Cross Orthodox Press: Brookline, MA 2013), 29, 30.

πνευματική τους οικοδομή. Αυτά τα διακονήματα επιτελούνται μέσα στην κοινωνία, ενώ οι ίδιες ως προς την πολιτεία τους και πιθανώς την εξωτερική εμφάνισή τους δεν διαφέρουν από τις μοναχές. Γι αυτόν τον λόγο πολλές φορές μία διακόνισσα ταυτίζεται με μία μοναχή ή και αντιστρόφως.

Στους νεότερους χρόνους σπάνια αναφέρονται διακόνισσες. Εξαιρέση αποτελούν εκείνες οι οποίες χειροτονήθηκαν στις αρχές του 20^{ου} αι. στη νήσο Αίγινα από τον Άγιο Νεκτάριο και μία ηλικιωμένη μοναχή στο τέλος του ιδίου αιώνα στη Μητρόπολη Δημητριάδος.⁴

3. Γιατί ατόνησε ο θεσμός;

Οι διαπιστώσεις αυτές γεννούν το ερώτημα: ο θεσμός ατόνησε, γιατί δεν τον χρειαζόταν πλέον η εκκλησία ή γιατί οι ρόλοι των διακονισσών απορροφήθηκαν από κάποιον άλλον θεσμό;

Μία πρώτη απάντηση στο ερώτημα για τη βαθμιαία εξασθένησή του θα μπορούσε να είναι η καθιέρωση του νηπιοβαπτισμού, η οποία αυτομάτως ακύρωσε την ανάγκη να επικουρούν διακόνισσες στην τέλεση του βαπτίσματος των ενηλίκων γυναικών, για αυτονόητους λόγους, καθώς σχολιάζει ο Ματθαίος Βλάσταρις: «αί διακόνισσαι ταῖς βαπτιζομέναις τῶν γυναικῶν ὑπηρετοῦν, ἀνδρῶν ὀφθαλμῶν οὐ θεμιτόν ὄν, γυμνουμένας ταύτας ὀρᾶσθαι, ὑπεράκμους ἤδη βαπτιζομένας».⁵

Βεβαίως την ίδια εποχή, κατά τον 5^ο αιώνα και εξής, εξακολουθεί να υπάρχει η ανάγκη της μεταφοράς της θείας κοινωνίας για τις ασθενείς γυναίκες στους άβατους για τους άνδρες γυναικωνίτες. Οι ιστορικές πηγές από την πρώτη χριστιανική χιλιετία προσφέρουν σποραδικές μαρτυρίες για τις διακόνισσες σε διάφορες τοπικές εκκλησίες και σε διαφορετικές εποχές.⁶ Φαίνεται, ωστόσο, ότι με την πάροδο των αιώνων τα διακονήματα όλων των τάξεων των γυναικών, των χηρών, των παρθένων και των χειροτονημένων διακονισσών, απορροφήθηκαν επί το πλείστον από το έργο των μοναζουσών.

4. Ο σύγχρονος ρόλος του λαϊκού στοιχείου στη ζωή της εκκλησίας και η θέση της γυναίκας

Στην εποχή μας το διδακτικό, κατηχητικό και φιλανθρωπικό έργο των διακονισσών του παρελθόντος συχνά επιτελείται από γυναίκες, οι οποίες ως μέλη του λαϊκού στοιχείου των ενοριών και των ιερών μητροπόλεων συνεπικουρούν στο έργο των κληρικών.

Στα πρακτικά της Ρόδου αυτός ο ρόλος των γυναικών καταγράφεται ως αδιαμφισβήτητος, επαινετός, αυξανόμενος και διευρυνόμενος, πάντοτε σε ευθέως ανάλογη σχέση με τον κοινωνικό περίγυρο, μέσα στον οποίο δραστηριοποιείται η κάθε τοπική εκκλησία. Στα πορίσματα αναφέρεται λεπτομερής κατάλογος

⁴ Πρόκειται για μία ηλικιωμένη μοναχή, η οποία μετέδιδε τα προηγουσμένα άγια στις άλλες μοναχές της αδελφότητάς της Δεν είναι σαφές αν όντως χειροτονήθηκε κατά το τυπικό της χειροτονίας των διακονισσών ή απλώς έλαβε ειδική ευχή για τη μετάδοση της θείας κοινωνίας. Στα αρχεία της οικείας Μητροπόλεως δεν αναφέρεται χειροτονία διακόνισσης.

⁵ Ματθαίου Βλαστάρεως, *Σύνταγμα κατά στοιχείον τῶν ἐμπεριειλημμένων ἀπασῶν ὑποθέσεων τοῖς ἱεροῖς καὶ θείοις κανόσιν*, Γ' στοιχείον, κέφ. ἴα', Migne E.II. 144, 1173 και εξής.

⁶ Βλέπε συνοπτική αναφορά μαρτυριών για τις διακόνισσες στη Δύση και την Ανατολή και τις διατάξεις της χειροτονίας της στο άρθρο του Ευαγγέλου Θεοδώρου «Ο θεσμός τῶν Διακονισσῶν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ» <http://www.imaik.gr/?p=6665>

παλαιότερων και σύγχρονων διακονημάτων, όπου οι γυναίκες ήδη έχουν αδιαμφισβήτητες επιδόσεις, τα οποία μπορούν και να επαυξηθούν. Όμως είναι φανερό ότι αυτό δεν εφαρμόζεται αυτομάτως σε όλες τις τοπικές ορθόδοξες εκκλησίες, διότι παγιωμένες αντιλήψεις και προκαταλήψεις για τη θέση των γυναικών στον δημόσιο χώρο δεν υποχωρούν πάντοτε με ευκολία. Εκτός εάν εξωτερικές συνθήκες επιταχύνουν εξ ανάγκης αλλαγές σε μεταβλητά πολιτιστικά στοιχεία του παρελθόντος, τα οποία όχι σπάνια στη ζωή της εκκλησίας περιβάλλονται με την ισχύ αναλλοίωτης παράδοσης.⁷

Για παράδειγμα, στις συζητήσεις της Ρόδου στα τέλη του 1988, ήταν έντονο το αίτημα των γυναικών από τη Ρουμανία για την πρόσβασή τους στην ανώτατη θεολογική εκπαίδευση, η οποία τότε εποπτευόταν από την εκκλησία και δεχόταν μόνον άνδρες, επί το πλείστον υποψήφιους κληρικούς. Μετά την κατάρρευση του ολοκληρωτικού καθεστώτος το έτος 1989 και την ένταξη με ολόθυμη βούληση της εκκλησίας των θεολογικών σχολών στη δημόσια εκπαίδευση, αυτομάτως έγιναν δεκτές και φοιτήτριες. Η δυνατότητα προήλθε από τον ισχύοντα νόμο για τα ΑΕΙ, αλλ' «ουκ εκ θελήματος των ανδρών».⁸

Στο ίδιο συνέδριο, όπου ανακινήθηκε και το θέμα των διακονισμών, το κύριο ζητούμενο, όπως δείχνει ο τίτλος του, είναι η γενικότερη θέση της γυναίκας στη ζωή της εκκλησίας συμπεριλαμβανομένης και της χειροτονίας στην ιερωσύνη, με στόχο να δοθούν απαντήσεις σε ερωτήματα που υποβλήθηκαν από τους συνομιλητές των ορθοδόξων, στο πλαίσιο του διαχριστιανικού διαλόγου. Κατά τις δεκαετίες του '70 και του '80 του παρελθόντος αιώνας στην οικουμενική κίνηση δέσποζε το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών⁹ και η αναβάθμιση των ποικίλων ρόλων τους, για τα οποία και οι ορθόδοξοι καλούνταν να δώσουν τις απαντήσεις τους. Και όχι σπάνια η αναβάθμιση σήμαινε ισόρροπη ανακατανομή της εξουσίας των ανδρών στη λήψη αποφάσεων για τη ζωή της ενορίας και στις γυναίκες. Εξυπακούεται ότι σε αυτή την περίπτωση η ευθεία ορθόδοξη απάντηση είναι η κενωτική διακονία ανδρών και γυναικών επί τα ίχνη του Χριστού, η ποικιλία των χαρισμάτων, η ισοτιμία στη σωτηριολογία. Απεριφράστως, η εξουσία της αγάπης και ουδαμώς η αγάπη της εξουσίας.

Παρόλα αυτά το θέμα της συνέπειας μεταξύ Ορθοδοξίας και Ορθοπραξίας πάντοτε τίθεται και «σημαίνεται» ακόμη και στις λεπτομέρειες.

Για παράδειγμα συχνά αντικρίζει κανείς μέσα σ' έναν ιερό ναό δεξιά και αριστερά τα αναλόγια, όπου επί το πλείστον ψάλλουν μόνον άνδρες, μπροστά από τοιχογραφίες με μορφές αγίων ανδρών και γυναικών. Όσοι ασχολούνται με το θέμα που εξετάζουμε προσλαμβάνουν το εξής μήνυμα: μία γυναίκα κατατάσσεται στους χορούς των αγίων αλλά όχι στους χορούς των ιεροψαλτών. Το πρώτο οφείλεται στην εξαγιαστική χάρη του Αγίου Πνεύματος που αδιακρίτως επιδαψιλεύεται σε άνδρες και γυναίκες. Το δεύτερο σε παρωχημένες κοινωνικές συνθήκες ως προς τους ρόλους των γυναικών, που προσέλαβαν κύρος αναλλοίωτης παράδοσης.

⁷ Βλέπε σχετικά Δήμητρας Α. Κούκουρα, *Η θέση της γυναίκας στην Ορθόδοξη Εκκλησία και άλλα μελετήματα οικουμενικού προβληματισμού*, Εκδόσεις Κορνηλία Σφακιανάκη, Θεσσαλονίκη 2005.

⁸ Αξιοσημείωτο είναι ότι στον καταστατικό χάρτη της Ορθόδοξου Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Αλβανίας προβλέπονται εξ υπαρχής ισόρροπες ποσοστάσεις κλήρου και λαού σε όλα τα μεικτά συμβούλια και ειδικότερα ως προς το λαϊκό στοιχείο ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών. Βλ. Αναστασίου Αρχιεπισκόπου Τιράνων, Δυρραχίου και πάσης Αλβανίας, *Η ανασύσταση της Ορθόδοξου Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Αλβανίας, 1991-2012. (Συνοπτική αναφορά)*. Β' Επαυξημένη Έκδοση, Ορθόδοξος Αυτοκέφαλος Εκκλησία της Αλβανίας, Τίρανα 2013.

⁹ Βλ. σχετικά Metr. Pr Dr Gennadios Limouris, "Woman in Dialogue within the Orthodoxy and the Ecumenical Movement in the 20th Century. A Historical Survey," *KANON XVI* (2001) σελ. 1-24

Οπωσδήποτε υπάρχουν μεικτές χορωδίες, χορωδίες γυναικών μοναχών ή λαϊκών. Ακόμη μια καλλίφωνη γυναίκα εξ ανάγκης υπάρχει περίπτωση να στέκεται στο αναλόγιο, για να τελεσθεί η θεία λειτουργία, όταν δεν υπάρχει έστω και ένας κακόφωνος ψάλτης. Επί το πλείστον όμως σε πολλές τοπικές παραδόσεις οι γυναίκες ακόμη αποκλείονται από τους χορούς των ιεροψαλτών ή σε άλλες δειλά-δειλά γίνονται δεκτές με ισχνές αναλογίες.

Οι εισηγήσεις που παρουσιάστηκαν για το θέμα της χειροτονίας έδωσαν την αφορμή για μεταγενέστερη θεολογική έρευνα. Κατά τον μακαριστό καθηγητή Μαρτσούκα, «η θεολογία οφείλει να διαλέγεται με τα προβλήματα που προκύπτουν σε κάθε εποχή και να προσφέρει τα συμπεράσματά της στην υπηρεσία της Εκκλησίας, για να τα χρησιμοποιήσει, όποτε τα χρειαστεί. Η Εκκλησία γνωρίζει το πότε. Μπορεί και ποτέ».¹⁰

Οι περιπτώσεις παραγκωνισμού των γυναικών που αναφέρθηκαν μαζί με τα κατάλοιπα του Λευιτικού στις ευχές των λεχώνων και στη θεώρηση των γυναικείων βιολογικών λειτουργιών οδήγησαν όλους τους συνέδρους στη Ρόδο σε μία σημαντική ομόφωνη ομολογία:

«Ενεκα της ανθρωπίνης αδυναμίας και αμαρτίας οι χριστιανικά κοινότητες δεν ηδυνήθησαν πάντοτε και πανταχού να εξουδετερώσουν αποτελεσματικώς αντιλήψεις, ήθη και έθιμα, ιστορικάς εξελίξεις και κοινωνικάς συνθήκας, τα οποία απέβησαν εν τη πράξει διάκρισις εις βάρος των γυναικών. Η ανθρωπίνη αμαρτία ωδήγησεν ωστόσο εις ενεργείας, οι οποίαι ουδόλως αντικατοπτρίζουν την αληθή φύσιν της Εκκλησίας του Χριστού».¹¹

5. Η επαναφορά από την αδράνεια του θεσμού των διακονισσών

Εκτός από τους ποικίλους και πολυσχιδείς σύγχρονους ρόλους των γυναικών στη ζωή των ενοριών και ευρύτερα της εκκλησίας, εξίσου υπογραμμίσθηκε ο εξειδικευμένος ρόλος των συζύγων των ιερέων και των διακόνων στο φιλανθρωπικό και κατηχητικό έργο της ενορίας, καθώς επίσης και των μελών των γυναικείων μοναστικών αδελφοτήτων κυρίως στην πνευματική καλλιέργεια των γυναικών.

Όπως ιδιαίτερος, όπως ήδη έχει αναφερθεί, τονίσθηκε ο θεσμός των διακονισσών με την ένθερμη προτροπή για την αναβίωσή του. Προφανώς αναβίωση σημαίνει επαναφορά από την αδράνεια.

Εδώ το ερώτημα είναι από την ολική ή τη μερική αδράνεια; Διότι, αν απარიθμήσει κανείς τις δραστηριότητες των διακονισσών του 4^{ου} αιώνα, θα διαπιστώσει ότι οι περισσότερες τω όντι επιτελούνται στη σύγχρονη κοινωνία τηρουμένων πάντοτε των αναλογιών. Πρόκειται για το έργο της κατήχησης, της διδασκαλίας, της φιλανθρωπίας, της ευρύτερης συμμετοχής στις εκδηλώσεις της τοπικής εκκλησίας κατά τις ανάγκες, τις μεθόδους και τα διαθέσιμα μέσα της εποχής. Η πράξη της εκκλησίας μέχρι σήμερα έδειξε ότι για το έργο αυτό που ανατίθεται σε γυναίκες, λαϊκά μέλη της εκκλησίας, δίδεται προφορική ευλογία ή γραπτός διορισμός από τον οικείο Επίσκοπο. Δεν υπάρχει χειροτονία.

Αυτό ίσως εξηγεί και τον τρόπο που η εκκλησία στους νεώτερους χρόνους εξέλαβε τη χειροτονία των διακονισσών. Την συνέδεσε, δηλαδή, περισσότερο με την παρουσία τους στο παρελθόν μέσα στο ιερό κατά την τέλεση της θείας λειτουργίας,

¹⁰ Κούκουρα, *Η θέση της γυναίκας...* σελ 118, υποσ. 23-24.

¹¹ Στο ίδιο, σελ. 35.

με τη διακονία τους στην τέλεση των μυστηρίων του βαπτίσματος και τη μετάδοση της θείας κοινωνίας.

Η διαπίστωση αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα πως μία σύγχρονη αναβίωση των διακονισσών θα σήμαινε την ανάγκη της χειροτονίας για το δεύτερο σκέλος των παλαιών καθηκόντων τους, τα οποία όμως στην εποχή μας έχουν εκπέσει, λόγω του νηπιοβαπτισμού¹² και της εξόδου των γυναικών από τον οίκο τους στη δημόσια σφαίρα ζωής. Απομένει ίσως η μετάδοση της θείας κοινωνίας στις πολυπληθείς ευχαριστιακές συνάξεις από έναν μόνον ιερέα, χωρίς τη συμπαράσταση ενός δυσεύρετου πολλές φορές διακόνου.¹³

Με αυτόν τον τρόπο η συζήτηση μετατίθεται σε μία ουσιαστική αναβίωση του θεσμού των διακονισσών με χειροτονία και καθορισμένους ρόλους, αναγκαίους για τη ζωή της εκκλησίας και αποδεκτούς από τα εκκλησιαστικά πληρώματα, στις ενορίες που δραστηριοποιούνται στις δυτικές κοινωνίες.

Ωστόσο στο σημείο αυτό προβάλλει η ανάγκη να επαναπροσδιοριστούν τα διακονήματα και των συγχρόνων διακόνων ανδρών, οι οποίοι αναδεικνύονται με χειροτονία. Εκείνο που διαπιστώνεται από τη σύγχρονη έρευνα είναι μία γενικότερη καθίζηση του θεσμού των διακόνων. Των γυναικών αδρανοποιήθηκε και των ανδρών υποβαθμίστηκε.¹⁴ Επί το πλείστον εκλαμβάνεται ως ένα εφαλτήριο για την επόμενη βαθμίδα του πρεσβυτέρου και ενδεχομένως του επισκόπου, χωρίς να περιλαμβάνει απαραίτητως την ιδρυματική του ενασχόληση¹⁵ με την ποιμαντική διακονία της ενορίας. Ο διάκονος δεν είναι λειτουργός στο ιερό θυσιαστήριο. Οφείλει όμως εξ ορισμού να λειτουργεί στο θυσιαστήριο των αναγκών της κοινωνίας,¹⁶ όπου συλλειτουργοί είναι και οι μη έχοντες χειροτονία λαϊκοί άνδρες και γυναίκες. Με αυτήν την έννοια, αν επανακαθοριστούν οι σημαντικοί ρόλοι των διακόνων στη ζωή μιας σύγχρονης ενορίας με πολλαπλές ανάγκες και προκλήσεις, ίσως δοθεί η ευκαιρία για μία σοβαρή εξέταση και της αναβίωσης του θεσμού των διακονισσών με χειροτονία, ώστε να αποκτά περισσότερο θεσμικό κύρος και προστασία η προσφορά τους.

6. Προβληματισμοί για την αναβίωση¹⁷

Όσο και αν φαίνεται επιτακτική μία παρόμοια πρωτοβουλία, για λόγους ιστορικής ακριβείας αλλά και συγχρόνων αναγκών, τόσο δύσκολη μοιάζει να είναι στην πράξη, χωρίς την κατάλληλη προεργασία, ενημέρωση, τεκμηρίωση και πιλοτική ενδεχομένως εφαρμογή. Οι λόγοι συνοψίζονται στη λέξη κλειδί «αποδοχή» (reception), δηλαδή την αναγνώριση μίας παρόμοιας τάξης από τον κλήρο και τον λαό για την υπεύθυνη διακονία τους εντός και εκτός του ιερού ναού. Η αποδοχή

¹² Εκτός από τις περιπτώσεις των ενηλίκων προσηλύτων όπου τον ρόλο της διακόνισσας αναλαμβάνει πιθανόν η ανάδοχος.

¹³ Ο συλλογισμός ισχύει περισσότερο για τις Ορθόδοξες ενορίες στις δυτικού τύπου κοινωνίες. Στις ιεραποστολικές εκκλησίες, οι γενικότερες συνθήκες ως προς την ποιμαντική προσέγγιση των γυναικών ομοιάζουν με εκείνες που στο παρελθόν οδήγησαν την εκκλησία στη χειροτονία των διακονισσών.

¹⁴ Βλ. Calivas όπ. αν.

¹⁵ Πρ 6,1-7

¹⁶ Archbishop Anastasios, *Mission in Christ Way*, Holy Cross Orthodox Press, WCC Publications, 2010. "Liturgy after Liturgy" σελ. 94-99.

¹⁷ Οι σκέψεις που ακολουθούν δεν αφορούν τις ιεραποστολικές εκκλησίες, όπου μία παρόμοια πρωτοβουλία μπορεί ευκολότερα να εφαρμοσθεί, εφόσον οι εξωτερικές συνθήκες και η νοοτροπία παρουσιάζουν ομοιότητες με την εποχή που η εκκλησία ενεργοποίησε τον θεσμό των διακονισσών.

προϋποθέτει γνώση των ρόλων και η γνώση προϋποθέτει τον καθορισμό τους, τις προδιαγραφές των υποψηφίων ως προς την ηλικία, τη μόρφωση, την ενδυμασία, την οικογενειακή κατάσταση κ.ο.κ. Ακόμη περισσότερο αποδοχή ως προς την παρουσία τους μέσα στο ιερό κατά την τέλεση των ιερών μυστηρίων και ειδικότερα της θείας ευχαριστίας πίσω από ανυψωμένα στην εποχή μας τέμπλα και με υφέρποντα ζητήματα γυναικείων φυσικών λειτουργιών που ελάχιστα προσεγγίζονται με το πρίσμα της Μοριακής Βιολογίας.

Η θεολογική έρευνα αποδεικνύει το «σύννομο» μιας παρόμοιας πρωτοβουλίας με τους κανόνες και την παράδοση της εκκλησίας από τους χρόνους των Αποστόλων. Η ίδια όμως διδάσκει και τον χρυσό κανόνα της διάκρισης σε περιπτώσεις πολυσημείας¹⁸ και σύγχυσης.

Ο κόσμος μας είναι όντως μια γειτονιά που περιλαμβάνει όλον τον κόσμο, ενώ τα παντοειδή μέσα επικοινωνίας μεταδίδουν σημαίνοντα σε απροσδιόριστους αποδέκτες με ασύλληπτες ταχύτητες. Αυτό τις περισσότερες φορές προκαλεί αδυναμία για ακριβή αποκωδικοποίηση των σημαινομένων με γνώση, σοβαρότητα και νηφαλιότητα. Για πολλούς αποδέκτες η εικόνα μιας ορθόδοξης χειροτονημένης διακόνισσας με κάποια διακριτικά στην περιβολή της, ενδεχομένως να εκληφθεί ως παστόρισα ευφροσύνως, εφόσον ύστερα από τόσες αντιδράσεις οι ορθόδοξοι επιτέλους, κατά την πρόσληψή τους, προχώρησαν στη χειροτονία των γυναικών. Οι Ορθόδοξοι αναβιώνουμε με χειροτονία τη διακόνισσα. Οι συνομιλητές στον διαχριστιανικό διάλογο ευχερώς αποκωδικοποιούν παστόρισα, εφόσον, άλλωστε, εν πολλοίς τα καθήκοντα αμφοτέρων συμπίπτουν.

Ευθαρσώς εκ μέρους μας η απάντηση σε αυτήν την περίπτωση είναι ότι ο καθένας προχωρεί στο έργο του και μεριμνά για τις ανάγκες του οίκου του, χωρίς να προβληματίζεται από λανθασμένες αλλότριες ερμηνείες.

Εάν όμως αυτός ο οίκος εννοείται η Ορθοδοξία και η πολυτίμητη ενότητα των Ορθοδόξων εκκλησιών, μία τέτοια πρωτοβουλία, χωρίς συνετά βήματα, προσεκτική ενημέρωση και βούληση για την αναβίωση στα νέα δεδομένα, θα ήταν εξίσου από όλους αποδεκτή; Η διαφορά που παρατηρείται σε κύκλους διαφόρων εκκλησιών ως προς τον δημιουργικό διάλογο της Ορθοδοξίας με τα ερεθίσματα της εποχής και προ πάντων ως προς τη δυναμική προσέγγιση της παράδοσής μας είναι εμφανής και πολλές φορές επικίνδυνη.

Και ο φόβος εδώ δεν είναι για τις φοιτήτριες των Θεολογικών Σχολών που πριν από ένα τέταρτο του αιώνα ήταν ανύπαρκτες και τώρα δειλά- δειλά ίσως αρχίζουν και να διδάσκουν, αλλά για γυναίκες διακόνισσες με χειροτονία, οι οποίες, σύμφωνα με τους διστακτικούς, ίσως αργότερα, ποιος ξέρει, θα ζητήσουν και την ιερωσύνη. Ο φόβος αυτός μοιάζει κατανοητός, διότι ο σύγχρονος διάκονος, όπως έχει ήδη τονισθεί, δεν διακονεί όπως ορίζουν οι Πράξεις των Αποστόλων, αλλά συνηθέστερα προσκαρτερεί υπομονετικά την επόμενη ή τις επόμενες βαθμίδες της ιερωσύνης.

7. Βασίλειον ιεράτευμα και επανευαγγελισμός

Το θέμα παραμένει οπωσδήποτε ανοικτό και οι ανάγκες κάθε τοπικής εκκλησίας, προ πάντων των ιεραποστολικών εκκλησιών, θα οδηγήσουν σε πληρέστερη μελέτη και υπεύθυνη εφαρμογή του, αφού βεβαίως λυθούν όλα τα σημαντικά πρακτικά προβλήματα για την αναβίωση μιας τέτοιας ειδικής τάξης. Έως ότου όλα αυτά

¹⁸ Ένα σημείο ερμηνεύεται ποικιλότροπα. Ακριβέστερα μία διακόνισσα να εκλαμβάνεται ως λειτουργός του θυσιαστηρίου ακόμη και αν δεν είναι.

πραγματοποιηθούν, ακόμη μεγαλύτερη είναι η ανάγκη ο κλήρος και ο λαός, έχοντας και μη έχοντας χειροτονία, όλο ανεξαιρέτως το βασίλειον ιεράτευμα, να συνειδητοποιεί το χρέος του για την ορθόδοξη μαρτυρία στη σύγχρονη κοινωνία, η οποία χρειάζεται επανευαγγελισμό ή ακριβέστερα ουσιαστικό ευαγγελισμό.¹⁹

Οι Μυροφόρες γυναίκες έμειναν ανεπανάληπτες στη ζωή της εκκλησίας γι αυτό το διακόνημα. Οι ίδιες όχι μόνον δέχτηκαν τη θεία χάρη, αλλά αντίκρισαν στον άδειο τάφο του Ιησού το φως της αναστημένης του δόξας και εξεθαμβήθησαν. Και ας μην είχαν χειροτονία!

¹⁹ Δήμητρας Α. Κούκουρα, Επανευαγγελισμός στις χριστιανικές κοινωνίες. Μία Ορθόδοξη προσέγγιση. <http://ejournals.lib.auth.gr/synthesis/article/view/4302/4380>